

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Marko Hirvonen

PERHETAPAAMISET TURUN VANKILASSA

Näkemyksiä lapsen edun toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysala
2017

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaaliala

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Marko Hirvonen
Opinnäytetyön nimi	Perhetapaamiset Turun vankilassa. Näkemyksiä lapsen edun toteutumisesta
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	44 + 1 liite
Ohjaaja	Ahti Nyman

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli tarkastella vankilan perhetyötä ja vankivanhemman ja lapsen tapaamisia. Opinnäytetyön toimintaympäristönä oli Turun vankila. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten lapsen etu ja oikeudet huomioidaan tapaamiskäytännöissä.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu perhetyön määrittelystä ja vankeutta sekä lastensuojelua määrittävästä lainsäädännöstä. Keskeisiä käsitteitä ovat perhetyö ja lapsen etu. Tutkimusaineisto on kerätty haastattelemalla vankilan sosiaalityötä tekevää henkilökuntaa. Haastattelumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen keskeisiä havaintoja on, että lapsen etu on aina tapauskohtaista ja lastensuojelulla sekä lapsen huoltajan näkemyksellä on tärkeä osa lapsen edun arvioinnissa. Tutkimuksen perusteella lapsen etu toteutuu tilanteeseen suhteutettuna hyvin.

Avainsanat

Perhetyö, vankila, vankeus, lapsen etu

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Sosiaaliala

ABSTRACT

Author	Marko Hirvonen
Title	Family Meetings in Turku Prison. Views on the Realization of the Child's Best Interest
Year	2017
Language	Finnish
Pages	44 + 1 Appendix
Name of Supervisor	Ahti Nyman

The purpose of this bachelor's thesis was to look at the family work in a prison and meetings between an inmate parent and a child. Operational environment of the thesis was Turku prison. The purpose of the qualitative research was to find out how the child's best interest and rights are taken into account in meeting policies.

The theoretical framework of the thesis consists of the definition of family work and the legislation defining imprisonment and child welfare. The key concepts are family work and a child's best interest. The research data was collected by interviewing the personnel doing the social work in prison. Theme interview was used as an interview method. The data was analyzed with material-based research analysis.

The most essential observations of the research were that the child's best interest is individual and dealt with case-by-case and that child welfare and the child's guardian has an important role defining the child's best interest. Based on the research the child's best interest is realized well when looking at the whole situation.

Keywords Family work, prison, imprisonment, child's best interest

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	TURUN VANKILA.....	9
	2.1 Rikosseuraamuslaitos.....	9
	2.2 Rikosoikeudellinen kontrollijärjestelmä.....	11
	2.3 Vankeusrangaistus ja vankeuslaki.....	11
	2.4 Turun vankila.....	12
	2.4.1 Turun vankilan järjestyssääntö.....	13
3	RIKOSSEURAAMUSALAN PERHETYÖ.....	14
	3.1 Lapsen oikeuksien sopimus.....	14
	3.2 Sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki.....	15
	3.3 Lapsen etu.....	16
	3.4 Vankeuden vaikutus lapseen ja perhesuhteisiin.....	17
	3.5 Perhetyö.....	18
	3.5.1 Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö.....	19
	3.5.2 Perhetyö Turun vankilassa.....	21
	3.5.3 Tapaamiset.....	23
	3.5.4 Perheleirit.....	24
4	OPINNÄYTETYÖPROSESSI.....	25
	4.1 Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja kysymykset.....	25
	4.2 Tutkimusmenetelmä, aineiston hankinta ja analyysi.....	25
5	TULOKSET.....	27
	5.1 Perhetapaamiset ja niiden valmistelu.....	27
	5.2 Lapsen edun määrittäminen.....	31
	5.3 Esteet tapaamiselle.....	35
	5.4 Kehittäminen.....	37

6	JOHTOPÄÄTÖKSET	40
7	POHDINTA.....	43
	LÄHTEET.....	45

LIITTEET

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio	10
Kuvio 2. Perhetyö Rikosseuraamuslaitoksessa	20
Kuvio 3. Turun vankilan perhetyön prosessikaavio	22
Kuvio 4. Perhetapaamiset ja niiden valmistelu	28
Kuvio 5. Lapsen edun määrittäminen	31
Kuvio 6. Tapaamisen esteet	35
Kuvio 7. Kehittäminen	38

LIITELUETTELO

LIITE 1. Haastattelukysymykset

1 JOHDANTO

Rikosseuraamusten vaikutuspiirissä on Suomessa tuhansia lapsia ja nuoria, koska heidän vanhempansa, sukulaisensa tai he itse ovat rikosseuraamusasiakkaita. Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjauksissa, jotka on vahvistettu vuonna 2013, käsitellään YK:n lapsen oikeuksien toteutumista Rikosseuraamuslaitoksen toiminnassa, lapsimyönteisyyttä tapaamisissa, lapsi- ja perhetyön organisoimista ja työstä vastaavan virkamiehen tehtäviä, erilaista informaation tarvetta ja asiaan liittyvää koulutusta. Linjauksissa mainitaan, että lapsi- ja perhetyön tulee olla osa koko henkilöstön työtä.

Perhesuhteilla on tärkeä merkitys vankeusaikana ja myös yhteiskuntaan sijoittumisessa ja uusintarikollisuuteen vaikuttamisessa. Tapaamiset ovat yksi osa perhetyötä, joka edistää perhesuhteiden ylläpitoa.

Tarkastelen työssäni vankivanhemman ja lapsen perhetapaamisia Turun vankilassa ja sitä, miten lapsen etu pyritään ottamaan huomioon näissä tapaamisissa ja niiden järjestämisessä. Vankilan perhetyöhön liittyvä aihe on kiinnostava ja myös vankilan perhetyötä tekevät kokivat sen tarpeelliseksi.

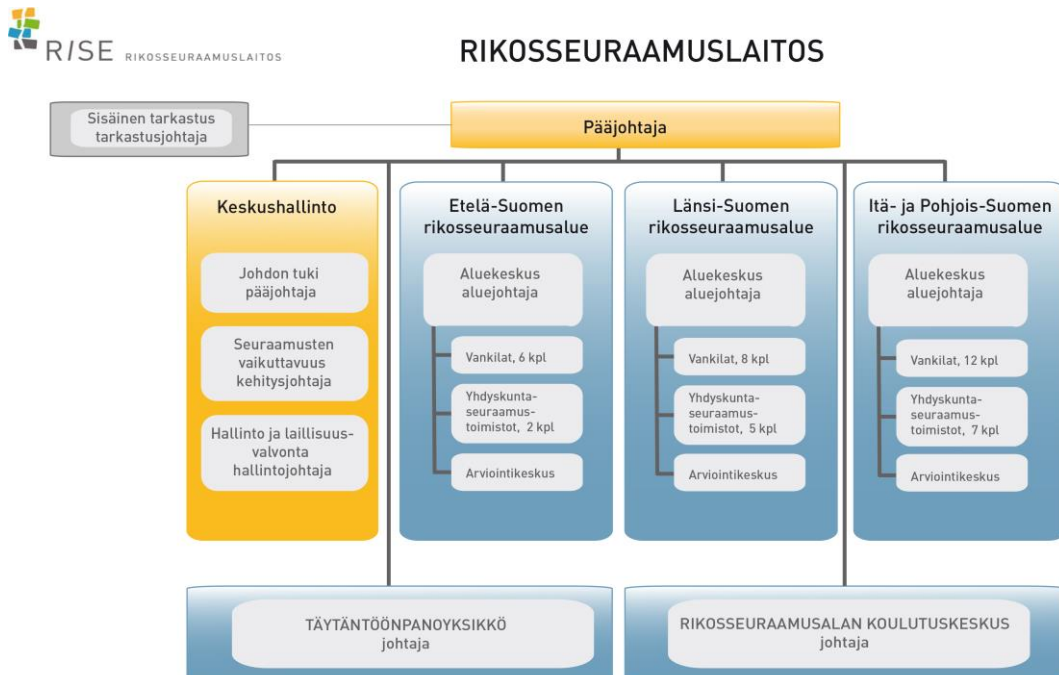
2 TURUN VANKILA

Opinnäytetyön toimintaympäristönä on Turun vankila, joka sijaitsee Turun Saramäen kaupunginosassa. Turun vankila on yksi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen kahdeksasta vankilasta. Muita alueen vankiloita ovat Hämeenlinnan, Kylmäkosken, Käyrän, Satakunnan, Vaasan, Vanajan ja Vilppulan vankilat. Suljettuja vankiloita näistä ovat Turun lisäksi Kylmäkosken vankila, Satakunnan vankilan Köyliön osasto ja Vaasan vankila, jossa on myös avovankilaosasto. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

2.1 Rikosseuraamuslaitos

Rikosseuraamuslaitos on vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanoviranomainen, joka toimii oikeusministeriön alaisuudessa. Se täytäntöönpanee vankeusrangaistukset ja yhdyskuntaseuraamukset lainmukaisesti ja turvallisesti. Sen tavoitteena on ehkäistä uusintarikollisuutta ja parantaa yhteiskunnan turvallisuutta. (Rikosseuraamuslaitos 2017b.)

Rikosseuraamuslaitoksen organisaatiota on kuvattu kuviossa 1. Rikosseuraamuslaitoksessa on keskushallintoyksikkö ja kolme täytäntöönpanoaluetta: Etelä-Suomen rikosseuraamusalue (ESRA), Länsi-Suomen rikosseuraamusalue (LSRA) ja Itä-Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue (IPRA).

Kuvio 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio (Rikosseuraamuslaitos 2017c).

Lisäksi on täytäntöönpanoyksikkö ja rikosseuraamusalan koulutuskeskus (RSKK), joka kouluttaa rikosseuraamusalan henkilökuntaa. Kaikilla kolmella rikosseuraamusalueella toimii aluekeskus (Alke) ja arviointikeskus (Arke) sekä yhdyskuntaseuraamustoimistoja ja vankiloita. Turun vankila on yksi Länsi-Suomen rikosseuraamusalueen (LSRA) kahdeksasta vankilasta. (Rikosseuraamuslaitos 2017a.)

Arvot, joihin Rikosseuraamuslaitoksessa sitoudutaan, ovat oikeudenmukaisuus, ihmisarvon kunnioittaminen, turvallisuus ja usko ihmisen mahdollisuuksiin muuttua ja kasvaa. Tämä sitoutuminen merkitsee rikosseuraamusasiakkaiden inhimillistä, asiallista ja tasavertaista kohtelua, perus- ja ihmisoikeuksien turvaamista, toiminnan lainmukaisuutta sekä oikeuden ja kohtuuden noudattamista. Arvot näkyvät kaikessa toiminnassa ja suhtautumisessa

työtovereihin, henkilöstöön ja rikosseuraamusasiakkaisiin. (Rikosseuraamuslaitos 2011, 5.)

2.2 Rikosoikeudellinen kontrollijärjestelmä

Lain rikkomisesta koituu tekijälleen kiinni jäätyään monenlaisia seurauksia. Rangaistus on viranomaisten määräämä oikeudellinen seuraamus, joka on määrätty lain nojalla. Rangaistus merkitsee aina jonkinlaisen kielteisen kokemuksen tai kärsimyksen aiheuttamista. Muita oikeudellisia seuraamuksia ovat esimerkiksi turvaamistoimenpiteet ja vahingonkorvaus. Turvaamistoimenpiteiden käyttö ei edellytä tapahtunutta rikosta kuten rangaistus. Niiden tavoitteena on uusien rikosten estäminen. Rikosten selvittämisen edistämiseksi ja oikeudenkäynnin turvaamiseksi voidaan käyttää pakkokeinoja. (Lappi-Seppälä 2006, 88.)

Oikeudellisten seuraamusten lisäksi teosta voi aiheutua tekijälle monenlaisia epävirallisia ja tosiasiallisia seuraamuksia. Tällaisia voivat olla työ- tai koulutuspaikan menetys, ystävien ja muiden ihmisten tekijään kohdistama paheksunta, perhe-elämän vaikeudet ja ansionmenetys. (Lappi-Seppälä 2006, 88–89.)

2.3 Vankeusrangaistus ja vankeuslaki

Vankeuden sisältönä on vankeuslain mukaan vapauden menettäminen tai vapauden rajoittaminen. Sen tarkoitus ei ole aiheuttaa muita kielteisiä seuraamuksia. Laillisuusperiaate tarkoittaa sitä, että vankeuden täytäntöönpano ei saa aiheuttaa muita rajoituksia vangin oikeuksiin ja olosuhteisiin, kuin sellaisia, joista on säädetty laissa tai jotka seuraavat itse rangaistuksesta. (Myhrberg 2012, 29.)

Vankeuden täytäntöönpanon tavoitteina on lisätä vangin valmiuksia rikoksettomaan elämään ja estää rikosten tekeminen rangaistusaikana. Vangille laaditaan yksilöllinen rangaistusajan suunnitelma. Siinä määritellään vangin

toiminnalliset ja turvallisuuteen liittyvät tarpeet ja edellytykset. Lisäksi siinä arvioidaan riskiä syyllistyä uuteen rikokseen. Eräänä tärkeänä keinona elämänhallinnan lisäämiseksi on katsottu vangin ulkopuolisten yhteyksien, etenkin perhe-elämän tukeminen. (Myhrberg 2012, 27.)

Vankeuslain 1 luvun 3§:n mukaan vankilan olot on järjestettävä vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja niin pitkälle kuin mahdollista. Myös vapaudenmenetyksestä aiheutuvia haittoja on pyrittävä ehkäisemään. Vankeuslain 4 luvun 8§:n mukaan vankeja vankilaan sijoitettaessa on otettava huomioon mm. vangin kotipaikka ja yhteyksien säilyminen lähiomaisiin tai muihin läheisiin. (L767/2005.)

Vankeuden täytäntöönpanoa ohjaavana yleisperiaatteena on niin sanottu normaalisuusperiaate. Se tarkoittaa sitä, että laitosten tulisi mahdollisuuksien mukaan vastata yhteiskunnassa normaalisti vallitsevia oloja. Käytännössä se tarkoittaa mm. sitä, että vangin tulee saada terveydenhuolto- ja muut palvelut sekä opetusta, jota normaalisti yhteiskunnassa muutenkin annetaan. (Lappi-Seppälä 2006, 95.)

2.4 Turun vankila

Turun vankila on suljettu vankila, jossa on 255 paikkaa. Vankilaan sijoitetaan tutkinta- ja sakkovankeja sekä vankeusvankeja ensikertaisista elinkautisvankeihin. Vuonna 2016 Turun vankilan keskivankiluku oli 288. Vankilassa työskentelee yli 200 henkilöä. Turun vankila kuuluu Länsi-Suomen rikosseuraamusalueeseen. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.)

Turun vankilassa järjestetään kuntouttavaa toimintaa, esimerkiksi Kalterit taakse -päihdeohjelmaa ja ongelmanratkaisutaitoja kehittäviä kursseja. Laitoksessa annetaan päihdeinformaatiota ja siellä on mahdollisuus osallistua AA -ryhmiin. Väkivalta- ja/tai seksuaalirikoksista tuomituille on myös kursseja. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.)

Vankilassa on työtoimintaa, esimerkiksi metalli- tai puusepänteollisuudessa, siihen soveltuville vangeille. Vankilassa on myös mahdollisuus suorittaa peruskoulun ja lukion kursseja sekä opiskella oppisopimuskoulutuksena puu- ja metallialan perustutkintoja. (Rikosseuraamuslaitos 2017d.)

2.4.1 Turun vankilan järjestyssääntö

Jokaisella vankilalla on oma järjestyssääntönsä. Se on välttämätöntä, koska vankilat ja niiden päiväohjelmat ovat melko erilaisia riippuen mm. siitä, onko kyseessä suljettu vankila vai avovankila. Vankilan sisällä eri osastoilla on erilaiset päiväohjelmat. Turun vankila on suljettu vankila.

Turun vankilan järjestyssäännössä on tarkempia määräyksiä kuin vankeus- ja esitutkintavankeuslaissa annetuissa säännöksissä ja määräyksissä. Nämä järjestyssääntöjen määräykset koskevat mm. vankilan alueella liikkumista, osastoja, tapaamisia, puhelimen käyttöä ja omaisuuden hallussapitoa. Määräykset liittyvät vankilan järjestyksen ylläpitämiseen ja toimintojen järjestämiseen. Vanki voi saada kurinpitorangaistuksen, ellei hän noudata järjestyssääntöä ja jos järjestyssäännössä on mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangaistus. (Turun vankilan järjestyssääntö 2017, 3.)

3 RIKOSSEURAAMUSALAN PERHETYÖ

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu vankeusaikaa määrittävistä laeista ja toisaalta erilaisista perhetyön käsitteistä ja teorioista. Muita aiheeseen liittyviä lakeja ovat sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki. Keskeisimpiä määriteltäviä käsitteitä ovat lapsen etu ja perhetyö. YK:n lasten oikeuksien sopimus ja Rikosseuraamuslaitoksen lapsi- ja perhetyön linjaukset liittyvät myös olennaisesti aiheeseen.

Rikosseuraamuslaitoksen perhetyön toimintamuodot, tavoitteet ja organisointi vaihtelevat alueittain ja vankiloittain. Vankiloissa lapsi- ja perhetyö on pääasiassa vanhemmuuden tukemista. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa se on vanhemmuuden tukemisen lisäksi huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä ja myös palveluohjausta. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 2,8).

3.1 Lapsen oikeuksien sopimus

Yk:n lapsen oikeuksien sopimus tuli Suomessa voimaan vuonna 1991. Sopimus on maailman laajimmin ratifioitu ihmisoikeussopimus. Se koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Sopimuksessa on määritelty lapsille kuuluvat ihmisoikeudet ja valtioille on asetettu ensisijainen vastuu toteuttaa ne. (Unicef 2017a.)

Yk:n lapsen oikeuksien sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta. Ensimmäinen on syrjimättömyyden periaate, joka on mainittu sopimuksen 2 artiklassa. 2 artiklan 2. kohdan mukaan lasta pitää suojella kaikenlaiselta syrjinnältä ja rangaistukselta, jotka ”perustuvat hänen vanhempiansa, laillisten huoltajiensa tai muiden perheenjäsentensä asemaan, toimintaan, mielipiteisiin tai vakaumuksiin.” (Unicef 2017b.)

Toinen periaate on lapsen edun huomioiminen, josta todetaan sopimuksen 3 artiklan 1. kohdassa seuraavasti: ”kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.” Kolmas yleinen

periaate on 6 artiklassa: oikeus elämään ja kehittymiseen. Neljäs periaate on kirjattu 12 artiklaan. Siinä todetaan, että lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset pitää huomioida iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteutumiseksi lapsella pitää olla mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa. (Unicef 2017b.)

3.2 Sosiaalihuoltolaki ja lastensuojelulaki

Sosiaalihuoltolain 1§:ssä mainitaan lain tarkoituksesta mm. seuraavasti: ”edistää ja ylläpitää hyvinvointia sekä sosiaalista turvallisuutta ja ”vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta”. Edelleen 4§:ssä puhutaan asiakkaan edusta ja siitä, että sosiaalihuollossa huomiota pitää kiinnittää siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut turvaavat parhaiten mm. asiakkaan ja hänen läheistensä hyvinvoinnin, oikeanlaisen ja riittävän tuen sekä mahdollisuuden osallistumiseen ja vaikuttamiseen omissa asioissaan. Lain 5§:ssä mainitaan vielä erikseen lapsen etu. Kaikissa sosiaalihuollon toimissa ja ratkaisuissa pitää kiinnittää erityistä huomiota siihen, että turvataan lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi, mahdollisuus saada ymmärtämystä sekä iän ja kehitystason mukainen huolenpito, turvallinen kasvuympäristö ja ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus. (L1301/2014.)

Lastensuojelulain 1§:ssä todetaan, että: ”Lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun”. Saman lain 2§:ssä sanotaan, että ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla tai muilla huoltajilla. Lapselle tulee turvata tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Viranomaisten, jotka toimivat lasten ja perheiden kanssa, on tuettava vanhempia ja huoltajia näiden kasvatustehtävässä ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua ajoissa sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (L13.4.2007/417.)

Lastensuojelun keskeiset periaatteet on lueteltu lastensuojelulain 4§:ssä. Niiden mukaan lastensuojelun on edistettävä lapsen suotuisaa kehitystä ja hyvinvointia

sekä tuettava vanhempia ja muita huoltajia lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Ongelmia on myös pyrittävä ehkäisemään ja puuttumaan niihin riittävän ajoissa. Ensisijaisesti on otettava huomioon lapsen etu, kun lastensuojelun tarvetta arvioidaan ja sitä toteutetaan. Toimintatapojen pitää olla mahdollisimman hienovaraisia ja ensisijaisesti on käytettävä avohuollon tukitoimia, jollei lapsen etu vaadi muuta. (L13.4.2007/417.)

Lastensuojelulain 5 luvun 25§:ssä säädetään ilmoitusvelvollisuudesta, joka koskee monia tahoja, mm. sosiaali- ja terveydenhuolto, lasten päivähoido, poliisitoimi, opetustoimi, hätäkeskustoimintaa harjoittava yksikkö, Tulli ja Rikosseuraamuslaitos. Sama ilmoitusvelvollisuus koskee myös esimerkiksi itsenäisenä ammatinharjoittajana toimivaa. Näillä tahoilla on ilmoitusvelvollisuus, ”jos he ovat tehtävässään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä”. (L13.4.2007/417.)

3.3 Lapsen etu

Lastensuojelulain ja lapsen oikeuksien sopimuksen keskeisenä periaatteena on lapsen etu. ”Lapsen etu” ei kuitenkaan käsitteenä ole mitenkään yksiselitteinen ja helppo. Se on epämääräinen ja käsitettä pitäisi konkretisoida, kun siihen eri yhteyksissä viitataan. Vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä on lapsen edun mukaista. Lastensuojelun lähtökohtana on vanhemmuuden tukeminen myös silloin, kun lapsi syystä tai toisesta asuu erossa vanhemmastaan. (Heinonen 2014.)

Lapsen edun huomioimisen periaate sisältyy moniin lapsioikeudellisiin lakeihin ja pykäliin. Se, mitä lapsen edulla milloinkin tarkoitetaan, ei ole täsmällistä. Yksittäisessä tapauksessa on vaikea sanoa, mikä on lapsen etu, koska tapaukset ovat erilaisia. Lapsen iällä on vaikutusta, koska ”lapsi” voi olla vastasyntynyt, 17-vuotias tai jotain siltä väliltä. (Väestöliitto 2017.)

Lapsen hoidon ja tuen tarve pitää selvittää vanhemman ollessa tutkintavankina tai suorittamassa vapausrangaistusta. Tämä selvittäminen kuuluu

Rikosseuraamuslaitokselle. Jos viranomaiselle tulee huoli lapsen tilanteesta vangin kanssa käydyn keskustelun perusteella ja hänen tilanteeseensa perehdyttyään, hänen on tehtävä lastensuojeluilmoitus. Koska lapsen ja perheen kanssa ei ole välttämättä aiemmin työskennelty, lapsen tuen tarpeen selvittäminen on koettu Rikosseuraamuslaitoksessa haasteelliseksi. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 11.)

Lapsen etua on pohdittu Rikosseuraamusviraston (nykyään Rikosseuraamuslaitos) Tampereen yliopiston Sosiaalipolitiikan ja -työn laitokselta tilaamassa tutkimuksessa, jonka tekijä on Rosi Enroos. Tutkimuksen tarkoituksena on mm. ollut tuottaa tietoa lapsista, jotka viettävät varhaislapsuutensa vankilassa vanhemman, käytännössä äidin kanssa, sekä lapsen kasvuolosuhteiden järjestelyistä. Enroosin (2008, 143) mukaan monet asiat, mm. yhteiskunta, kulttuuri, vankilalaitos ja palvelujärjestelmä, vaikuttavat siihen, miten lapsen etua määritellään.

3.4 Vankeuden vaikutus lapseen ja perhesuhteisiin

Vanhemman vankeus vaurioittaa perhesuhteita. Ilmeinen ja ehkä vakavin vanhemman vangitsemisen sivuvaikutus on perheenjäsenten erottaminen toisistaan. Se heikentää perhettä ja sillä on vahingollinen vaikutus lapseen. Se on lapselle myös peruuttamaton, koska lapsuutta ei saa takaisin. (Genty 2002, 1671.)

Vanhemman vankeus on perheelle kriisitilanne ja voi aiheuttaa lapselle häpeän ja ikävän tunteita. Lapsi voi haluta salata vanhemman vankeuden koulussa tai päivähoitossa esimerkiksi kiusaamisen pelossa. Jos asia on muiden lasten tiedossa, hän voi joutua kiusatuksi koulussa. Lapselle pitäisi kertoa totuus tilanteesta lapsen ikätaso ja kehitystaso huomioiden eikä yrittää salata vanhemman vankeutta. Kotona olevalle vanhemmalle puolison vankeus voi aiheuttaa väsymystä ja masennusta. Arjen pyörittäminen voi vaikeutua ja myös sosiaalinen verkosto voi joutua koetukselle. (THL 2016.)

Vankeusrangaistuksen pituus sekä etäisyys kotipaikkakunnan ja vankeusrangaistuksen suorittamispaikkakunnan välillä ovat tekijöitä, joilla on olennainen vaikutus vankiin ja hänen perheeseensä. Pitkä etäisyys vaikeuttaa esimerkiksi tapaamisia lasten kanssa (Genty 2002, 1672). Suomessa vankeusrangaistuksen suorittaminen pyritään pääsääntöisesti järjestämään lähellä kotipaikkakuntaa.

Vaikka vanhemmuudessa on asioita, jotka kestävät erossa olemisen, ”etävanhemmuus” rajoittaa vanhempi-lapsi -suhdetta. Lapselle on tutkimuksen mukaan tärkeää säilyttää säännöllinen kontakti myös vankilassa olevaan vanhempaan. Silti esimerkiksi Yhdysvalloissa liittovaltion vankiloissa vangittuna olevista vanhemmista yli puolet ei koskaan näe lapsiaan. (Genty 2002, 1674.)

Gentyn (2002, 1680–1681) mukaan Yhdysvalloissa ongelmana yhteydenpidossa tapaamisten osalta on se, että vankilat ovat usein kaukana vangin perheestä. Erityisesti tämä korostuu naisvangeilla, koska naisvangeille on vähemmän vankiloita. Suomessakaan ei kaikissa vankiloissa ole naisosastoja, joten täälläkin etäisyys saattaa joissain tapauksissa muodostaa suuremman esteen perhesuhteiden ylläpitämiselle nais- kuin miesvangille.

3.5 Perhetyö

Perheen yksiselitteinen määrittely on lähes mahdotonta. Tilastokeskuksen määritelmä perheestä on mm. seuraava: ”Perheen muodostavat yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa olevat tai parisuhteensa rekisteröineet henkilöt ja heidän lapsensa, jompikumpi vanhemmista lapsineen sekä avio- ja avopuolisot sekä parisuhteensa rekisteröineet henkilöt, joilla ei ole lapsia.” Lapsiperhe taas on perhe, johon kuuluu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi. (Tilastokeskus 2017.)

Perhetyötä voidaan määritellä monella tavalla. Perhetyötä voidaan tehdä erilaisissa ympäristöissä ja sitä tekevät ammattilaiset voivat edustaa erilaisia ammattiryhmiä ja nimikkeitä. Perhetyötä voidaan kuvata toimintaympäristön

mukaan, esimerkiksi neuvolan tai päiväkodin perhetyö, seurakunnan perhetyö tai kunnan sosiaalitoimen perhetyö. (Rönkkö & Rytönen 2010, 27.)

Reijosen (2005) mukaan eräs jaottelutapa perhetyössä on se, miten suunnitelmallista ja tavoitteellista se on. Silloin sitä voidaan kuvata joko käsitteellä perhepalvelu tai käsitteellä perhetyö. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.) Tässä määrittelyssä perhepalvelu on selkeästi asiakaslähtöistä. Siinä asiakkaat hakeutuvat itse palveluihin ja he myös määrittävät itse tarpeitaan ja palveluiden käyttöä. Tässä jaottelussa perhetyötä on tavoitteellinen ja suunnitelmallinen toiminta. Siinä johonkin asiaan perheessä puututaan ja perheen elämään tietoisesti vaikutetaan. Perhe voidaan ohjata tai velvoittaa palveluun ja perhetyössä työntekijän rooli on aktiivinen. (Rönkkö & Rytönen 2010, 29.)

Perhetyössä kohteita ovat perheet ja niiden jäsenet. Perheen kanssa työskennellään: sitä autetaan, aktivoidaan, valmennetaan, terapoidaan ja konsultoidaan. Perheen tilaa selvitetään, siitä kerätään tietoja ja sen toimivuutta arvioidaan. Ongelmia yritetään ehkäistä ja ratkaista. Lähtökohta perhetyössä on perheen tarpeet, jotka voivat liittyä mm. vanhemmuuden tukemiseen, lasten kasvatukseen tai perheen toimintakyvyn ja hyvinvoinnin lisäämiseen. Yleensä perhe yritetään pitää koossa, mutta joskus lapsi erotetaan vanhemmistaan. Perhetyötä perustellaan ennen kaikkea lapsen edulla. (Vuori & Nätkin 2007, 8-9; Rönkkö & Rytönen 2010, 27.)

3.5.1 Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on vähentää uusintarikollisuutta. Tätä tavoitetta tukee mm. tuomitun hyvien perhesuhteiden ylläpito ja tukeminen. Jos taas perhesuhteet ovat tuhoisat fyysisen tai psyykkisen väkivallan takia, Rikosseuraamuslaitos pyrkii vaikuttamaan niihin ja estämään niiden aiheuttamat ongelmat. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 6.) Rikosseuraamuslaitoksen strategiassa vuosille 2011-2020 todetaan, että tuomitun yhteydenpitoa mm. perheeseen ja

lapsiin tuetaan ja että perhetyötä kehitettäessä otetaan huomioon erityisesti lapsinäkökulma (Rikosseuraamuslaitos 2011, 10).

Vankilassa tehtävällä perhetyöllä voidaan vähentää sen aiheuttamia haittavaikutuksia ja edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan. Yhdyskuntaseuraamustoimistoissa tehtävällä perhetyöllä voidaan edistää integroitumista yhteiskuntaan sekä tukea vanhemmuutta. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 10.) Kuviossa 2 on esitetty yleisesti perhetyön osa-alueita ja tavoitteita Rikosseuraamuslaitoksessa.

Kuvio 2. Perhetyö Rikosseuraamuslaitoksessa (Rikosseuraamuslaitos)

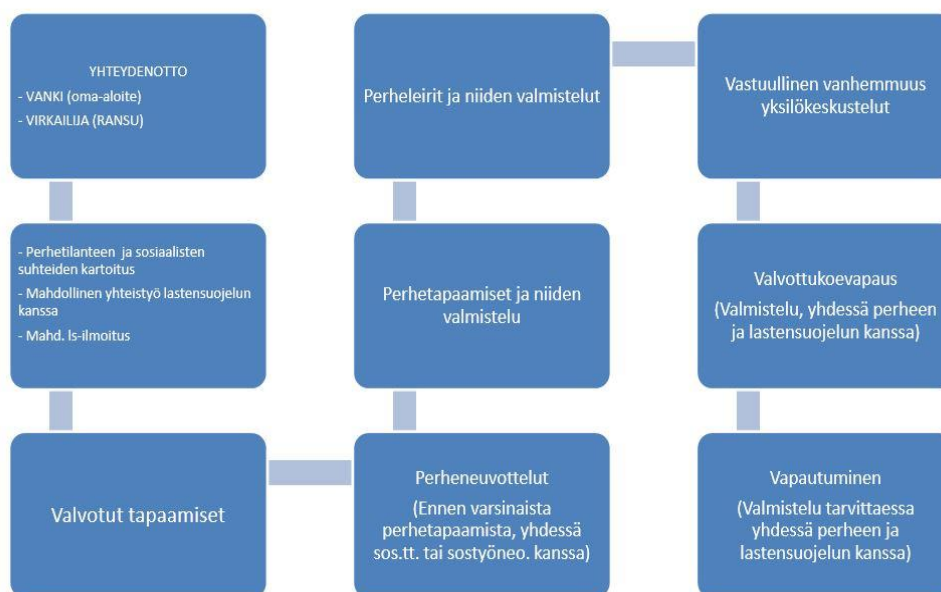
Rikosseuraamuslaitoksen perhetyö voidaan jakaa kolmeen osaan: yhteydenpito vangin ja perheen välillä, perhesuhteiden hoito sekä kuntoutus ja vaikuttamistyö. Käytännössä siihen kuuluu mm. kasvatustehtävässä tukemista, yhteydenpidon mahdollistamista, vanhemmuuden arviointia ja keskusteluavun antamista. Yhteistyötä tehdään myös siviilipuolen toimijoiden, esimerkiksi lastensuojelun kanssa. Kuntoutus- ja vaikuttamistyöllä yritetään vaikuttaa uusintarikollisuuteen. Perhetyön näkökulmasta se tarkoittaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumista sekä parisuhteen ja vanhemmuuden taitojen vahvistamista. Vaikka perhetyötä tehdään yhteistyössä perheen kanssa ja pääasiassa vangin kanssa, lapsen etu on aina keskeinen. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 8,10.)

Perhetyötä tehdään myös lapsettomien perheiden kanssa. Tämä tarkoittaa käytännössä parisuhteen ylläpidon mahdollistamista ja myös tukea epäterveistä suhteista irrottautumiseen. Perhetyö Rikosseuraamuslaitoksessa tarkoittaa myös tuomittujen lasten ja perheen psyykkisten, sosiaalisten ja taloudellisten asioiden hoidon ja perhesuhteiden tukemista. (Rikosseuraamuslaitos 2013a, 8.)

3.5.2 Perhetyö Turun vankilassa

Turun vankilassa kuntoutuksesta vastaavat sosiaalityöntekijät, ohjaajat, erityisohjaajat, psykologit ja opinto-ohjaajat. Vankilassa työskentelee myös pastori, joka vastaa hengellisestä työstä. Osastojen esimiehinä toimivat rikosseuraamusesimiehet vastaavat rangaistusajan suunnitelman seurannasta ja toteuttamisesta. (Portti vapauteen 2017.)

Vangille laadittuun rangaistusajan suunnitelmaan (RANSU) on usein kirjattu esimerkiksi vanhemmuuden tukemisesta tai yhteydenpidosta. Kuviossa 3 on esitetty perhetyön prosessia Turun vankilassa.

Kuvio 3. Turun vankilan perhetyön prosessikaavio (sosiaalityöntekijä Carleson)

Perhetyön tekeminen ja mahdollisten tapaamisten valmistelu alkaa vankilassa, kun vanki ottaa asiointikaavakkeella yhteyttä virkailijaan. Sen jälkeen sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön erityisohjaaja tapaa vankia ja kartoittaa tämän perhetilannetta, sosiaalista verkostoa ja taustoja ym. Jos vangilla on lapsia, työntekijä on yhteydessä lastensuojeluun.

Kun vanki on hakenut perhetapaamista, johon myös alaikäinen lapsi on merkitty tapaajaksi, sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön erityisohjaaja kirjoittaa puoltavan lausunnon, jos siihen on perusteet. Lausunto menee eteenpäin osaston esimiehelle, sen jälkeen turvallisuuspuolelle, joka tekee esityksen. Tämän jälkeen apulaisjohtaja tekee päätöksen. Jos päätös on myönteinen, vangilta otetaan virtsatesti päihitteettömyyden toteamiseksi. Jos testi on negatiivinen eli vanki on ollut päihiteittä, sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön erityisohjaaja soittaa tapaajalle ja sopii perhetapaamisen ajankohdasta. Alaikäisen tapaajan tullessa huoltajan tai

huoltajalta luvan saaneen kanssa, käydään tapaamisen alussa vielä perheneuvottelu, johon osallistuu myös sosiaalityöntekijä tai sosiaalityön erityisohjaaja. Toista perhetapaamista haettaessa ei tarvita enää perheneuvottelua, vaan neuvottelussa mukana ollut työntekijä kommentoi hakemukseen, miten perheneuvottelu meni.

3.5.3 Tapaamiset

Tapaamiset ovat vangeille tärkeä keino perhesuhteiden ja muiden sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseksi (Myhrberg 2007, 56). Tapaamiset voivat olla valvottuja tapaamisia, valvomattomia tapaamisia eli niin sanottuja perhetapaamisia tai valvottuja lapsitapaamisia. Tapaamisista Turun vankilassa on säädetty Turun vankilan järjestyssäännön 7§:ssä.

Valvottuja tapaamisia järjestetään Turun vankilassa lauantaisin ja sunnuntaisin. Näiden tapaamisten kesto on 40 minuuttia. Vankia voi tulla tapaamaan kerrallaan puoliso ja samaan perhekuntaan kuuluvat lapset tai enintään kaksi muuta tapaajaa. Tapaamisissa on kosketuskielto. (Turun vankilan järjestyssääntö 2017, 5.)

Vangin pitää ilmoittaa tapaajien nimet ja syntymäajat tapaamiskaavakkeella viimeistään edeltävänä keskiviikkona klo 12 mennessä. Vangin tulee itse huolehtia tapaamisajan ilmoittamisesta tapaajille. Tapaajien on ilmoittauduttava vankilan portilla viimeistään 10 minuuttia ennen tapaamisen alkua. Tapaajalle voidaan tehdä turvatarkastus ja hänen pitää todistaa henkilöllisyytensä. Tapaamistiloja valvotaan kameralla. Alaikäisille vangeille ja heidän huoltajalleen, vanhemmilleen tai isovanhemmilleen järjestetään tapaamisia vankilan lapsitapaamistilassa. Näissä tapaamisissa ei ole erityistä kosketuskieltoa. (Turun vankilan järjestyssääntö 2017, 5.)

Valvottuja lapsitapaamisia järjestetään alle 15-vuotiaille lapsille tai lapsenlapsille. Ne järjestetään vankilan lapsitapaamistilassa. Tämän tapaamisen aikana lapsella on mahdollisuus koskettaa vanhempansa / isovanhempansa. Vanki ei saa koskettaa lapsen saattajaa. Ilmoittautumiskäytäntö on sama kuin valvottuihin

tapaamisiin. Valvotun lapsitapaamisen kesto on 40 minuuttia. Valvonta tapahtuu samassa tilassa olevan vartijan toimesta. (Turun vankilan järjestyssääntö 2017, 5.)

Valvomattomia tapaamisia eli niin sanottuja perhetapaamisia järjestetään joka päivä. Ne alkavat aikaisintaan klo 9:30 ja loppuvat viimeistään klo 14:30. Perhetapaamistiloja Turun vankilassa on kaksi. Vanki voi saada perhetapaamisen noin kerran kuukaudessa. Perhetapaamiset on tarkoitettu ensisijaisesti vangeille, jotka eivät käy poistumisluvilla. Perhetapaamisen hakemista varten on erillinen lomake. (Turun vankilan järjestyssääntö 2017, 5.)

Lapsen tullessa valvomattomaan tapaamiseen, hänellä pitää olla saattaja mukana. Saattaja voi olla lapsen huoltaja tai huoltajan kirjallisella luvalla esimerkiksi lapsen isovanhempi. Perhetapaamisia varten Turun vankilassa on kaksi pientä ”yksiötä”, joissa on suihku, wc ja keittomahdollisuus.

3.5.4 Perheleirit

Rikosseuraamuslaitos järjestää yhteistyössä Kriminaalihuollon tukisäätiön kanssa perheleirejä vangeille ja heidän läheisilleen. Kriminaalihuollon tukisäätiö valitsee perheet leireille hakemusten ja lähettävän vankilan lausunnon ja päätöksen perusteella (Kriminaalihuollon tukisäätiö 2017). Leirejä järjestetään avolaitoksessa tai ulkopuolisessa toimintapaikassa. Leirien kesto 3-5-päivää (Rikosseuraamuslaitos 2013b).

Turun vankilassa oleva vanki voi myös hakea perheleirille. Leirien sisältönä on mm. parisuhdetaitojen opettelua, luottamuksen rakentamista, vuorovaikutustaitojen ja vanhemmuuden taitojen opettelua. Leireillä on luentoja ja keskusteluja sekä toiminnallista ohjelmaa. Ohjelmaa voi olla erikseen naisten, miesten ja lasten ryhmissä. Tavoitteena on parantaa perheen sisäistä vuorovaikutusta ja parisuhdetta sekä oppia vanhemmuuden taitoja. Vapautuvan vangin ja hänen perheensä tukeminen on myös tavoitteena. (Rikosseuraamuslaitos 2013b.)

4 OPINNÄYTETYÖPROSESSI

Opinnäytetyö käsittelee vankeudessa olevan vanhemman ja lapsen tapaamisia ja siihen liittyvää työtä ja käytäntöjä Turun vankilassa. Perusajatuksena on pohtia, miten lapsen etu ja oikeudet huomioidaan ja miten ne toteutuvat valvomattomissa eli niin sanotuissa perhetapaamisissa ja niiden järjestämisessä.

4.1 Tutkimuksen aihe, tavoitteet ja kysymykset

Tavoitteena oli kuvata vankilassa tehtävää perhetyötä yleisesti ja tuoda esille työntekijöiden näkemyksiä liittyen perhetyöhön ja tapaamisiin. Päättökysymykseksi muotoutui: Miten lapsen etu huomioidaan Turun vankilan valvomattomissa tapaamisissa?

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat perhetyö ja lapsen etu. Näiden kummankaan käsitteen määrittely ei ole helppoa tai yksiselitteistä. Ne ovat myös monessa suhteessa tulkinnanvaraisia. Opinnäytetyön teoriaosuudessa on kuvattu myös asiaankuuluvaa lainsäädäntöä ja vankeuden vaikutusta lapseen ja perhesuhteisiin.

4.2 Tutkimusmenetelmä, aineiston hankinta ja analyysi

Tutkimus toteutettiin laadullisena eli kvalitatiivisena. Tiedon keruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Laadullisen tutkimusmenetelmän erityispiirre on, että sillä tehdyn tutkimuksen tavoitteena ei ole totuuden löytäminen tutkittavasta asiasta (Vilkkä 2005, 98). Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Siinä pyritään kuvaamaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija luottaa enemmän omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa kuin joillakin mittausvälineillä saatuun tietoon. Tutkimuksessa on lähtökohtana aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu eikä teorian tai hypoteesien testaaminen. Tutkimuksen kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksena. Metodina käytetään esimerkiksi teemahaastattelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152, 155.) Tarkoituksena on myös ymmärtää tiettyä

toimintaa eli tässä tapauksessa vankilassa tehtävää perhetyötä. Näin ollen laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että haastateltavilla on kokemusta ja mahdollisimman paljon tietoa asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85.)

Aineiston hankkimiseksi tehty haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Haastateltavat olivat Turun vankilan sosiaalityön tiimin kolme sosiaalityöntekijää. Haastateltavat valitsin sillä perusteella, että heillä olisi eniten tietoa aiheesta. Haastattelussa esiin nousseet aiheet liittyivät pääasiassa perhetapaamisten järjestelyihin ja raameihin, joiden sisällä työtä tehdään. Nämä raamit muodostuvat laeista ja sosiaalialan ammattietiikasta.

Tähän tutkimukseen soveltuu hyvin juuri teemahaastattelu. Haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Teemahaastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. Se tuo tutkittavien äänen kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 47–48.) Haastattelun etuna on, että aineiston keruuta voidaan joustavasti tilanteen edellyttämällä tavalla. Haastatteluaiheiden järjestystä voidaan myös säädellä. Haastattelussa voi syventää saatavia tietoja esimerkiksi pyytämällä perusteluja tai lisäkysymyksillä. (Hirsjärvi ym. 1997, 194.)

Haastatteluaineiston analysoinnissa käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95). Aineisto litteroitiin ja sitä analysoitiin pilkkomalla segmentteihin eli asiasisältöihin. Käsitekarttoja muodostettiin jokaisen teeman ympärille. Näin oli helpompi hahmottaa kokonaisuutta ja sen osia yhtä aikaa.

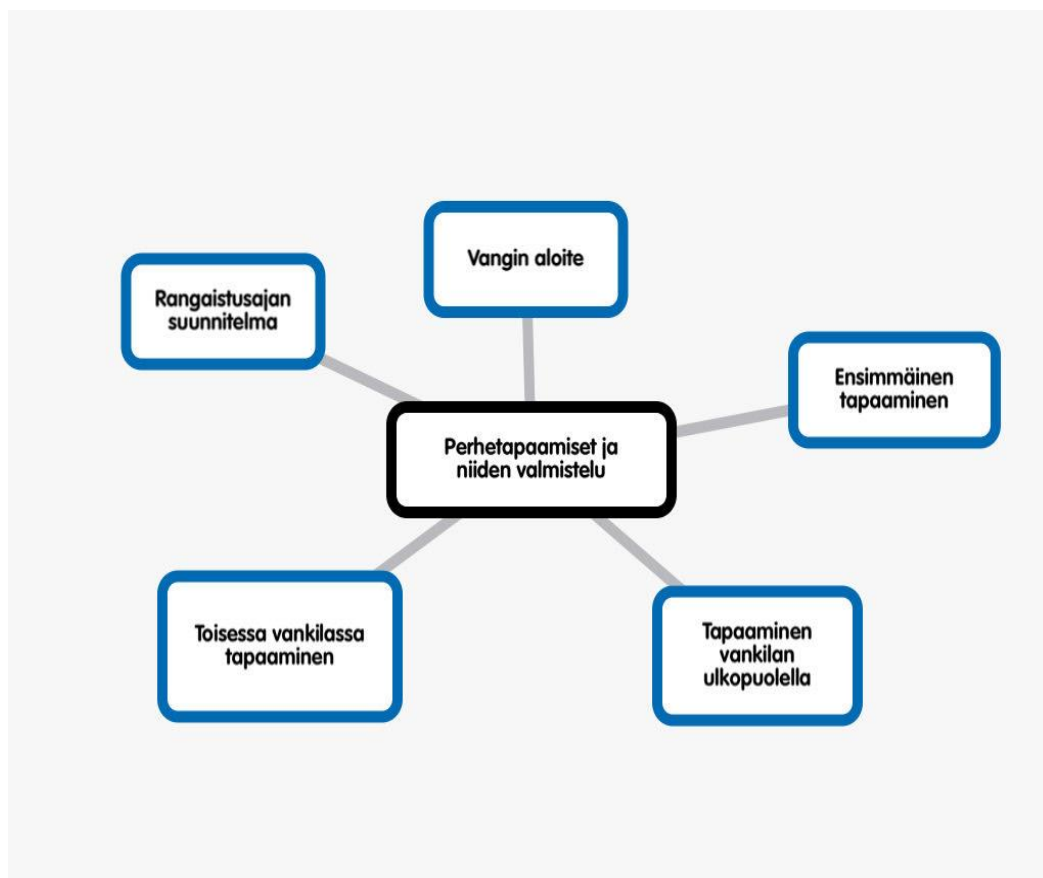
5 TULOKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on vastata tutkimuskysymyksiin: Miten lapsen etua huomioidaan perhetapaamista järjestettäessä? Miten lapsen etu toteutuu perhetapaamisissa?

Haastattelun teemoja olivat perhetapaamiset ja niiden valmistelu, lapsen etu, tapaamistilat ja mahdolliset kehittämiss ehdotukset. Tutkimustuloksia elävöittämään on käytetty suoria lainauksia haastattelusta.

5.1 Perhetapaamiset ja niiden valmistelu

Vankivanhemman ja lapsen perhetapaamisessa ja sen valmistelussa on tiettyjä käytänteitä, joiden mukaan toimitaan. Kuviossa 4 on esitetty teemoja, joita saatiin vastauksissa kysyttäessä mitä työtä tehdään ennen tapaamisia ja esimerkiksi verkostoyhteistyöstä. Teemat on esitetty siinä järjestyksessä miten ne nousivat esiin haastattelussa: eniten esillä ollut ensin jne.

Kuvio 4. Perhetapaamiset ja niiden valmistelu.

Vangin aloite. Tämä teema tuli eniten esille vastauksissa, jotka liittyivät perhetapaamisten valmisteluun. Työ perhetapaamisen järjestämiseksi vangin ja hänen lapsensa kanssa lähtee aina vangin aloitteesta. Näin ollen tapaaminen on riippuvainen vankivanhemman tahdosta. Lapsi ei saa tapaamista, ellei vanhempi sitä halua. Tämä voi tilanteesta riippuen olla lapsen kannalta hyvä tai huono asia. Usein, jos vanhempi haluaa tapaamista, sille löytyy myös jonkinlaisia edellytyksiä. Jos vanhempi ei halua tapaamista lapsensa kanssa, hänellä ei todennäköisesti ole motivaatiota pitää yllä suhdetta lapseen.

”Riippuu vähän tapaamisen laadusta, et onk se sitten se lapsitapaaminen, joka on viikonloppuna lyhyt tapaaminen vai onko

kyse perhetapaamisesta. Mut aina lähdetään vangin aloitteesta, oli kumpi hyvänsä.”

Rangaistustajan suunnitelma. Toiseksi eniten esillä oli rangaistusajan suunnitelma. Vangille tehtyyn rangaistusajan suunnitelmaan voi olla kirjattu jotain esimerkiksi perhesuhteiden ylläpidosta, vastuullisesta vanhemmuudesta tai vanhemmuuden tukemisesta. Nämä kirjaukset lähtevät pitkälti vangin näkökulmasta, mutta niillä on merkitystä myös lapsen edun kannalta. Kun ne on kirjattu rangaistusajan suunnitelmaan, niihin myös kiinnitetään huomiota rangaistusaikana.

”Aika usein on kirjattu, riippuu vangista, kyl se monilla, tai siis joku vanhemmuuden tukeminen. Mitäs siellä käytetään, vanhemmuuden tukeminen, vastuullinen vanhemmuus. On siinä jotain yhteydenpidostakin, mahdollisuuksien mukaan.”

Ensimmäinen tapaaminen. Kolmanneksi teemoista nousi ensimmäinen tapaaminen. Ensimmäinen perhetapaaminen, jossa lapsi on mukana, on yleensä lyhyempi kuin maksimi viisi tuntia. Tapaamisen alussa vankilan työntekijä voi olla mukana. Tällä menettelyllä halutaan varmistaa, että tapaaminen sujuu hyvin. Se myös helpottaa työtä jatkossa, kun työntekijä voi hieman tutustua myös lapseen ja vangin puolisoon.

”Pyritään siihen, että kun vanki hakee lapsen kanssa perhetapaamista, joko ensimmäinen tapaaminen olisi vain puolitoista tuntia tai tapaamisen ensimmäisen tapaamisen alussa puolentoista tunnin ajan mukana on joku vankilan sossuista. Se on sellainen, että siinä näkee, että siellä näyttäis olevan kaikki kunnossa. Ja sit tietty voi ne tapaajat kysellä meiltä vankilan käytännöistä ja sen jälkeen on helpompi jatkaa perhetyötä muutenkin sen vangin kanssa kun on tavannut lapsen ja yleensä myös lapsen äidin.”

Toisessa vankilassa tapaaminen. Tämä teema esiintyi myös, muttei kovin tärkeänä. Vanki voidaan joissain tapauksissa siirtää toiseen laitokseen perhetapaamista varten. Näin voidaan tehdä, jos vangin lapsi asuu toisella puolella Suomea kuin mihin vanki on sijoitettu. Tapaaminen ei välttämättä olisi mahdollista lapselle pitkän välimatkan takia. Tällöin tapaamisia ei ole kerran kuukaudessa kuten Turun vankilassa vaan kolmen kuukauden tai puolen vuoden välein. Näissä tapaamisissa järjestävä laitos määrittelee puitteet tapaamiselle. Tällaiset tapaamiset vaativat resursseja kuljetukseen ja tapaamisen järjestävältä laitokselta. Vankien sijoittelussa pyritään kuitenkin huomioimaan perhesuhteiden ylläpitäminen ja vanki sijoitetaan pääsääntöisesti lähelle asuinpaikkaansa. Aina vangin sijoittaminen näin ei ole mahdollista, esimerkiksi turvallisuusnäkökohtien vuoksi. Tällaisessa tapauksessa lapsi ei välttämättä pääse tapaamaan vanhempansa riittävän usein.

"On mahdollista, joissain tapauksissa. Jos on vaikka pitkä matka tai lasta ei haluta tuoda tänne. Mutta silloin ne tapaamiset on harvemmin, kolmen kuukauden välein tai jopa kerran puolessa vuodessa. Et se missä vankilassa sit tavataan niin he määrittelee sen ottaako he sinne vastaan ja miten usein et se ei oo sit meidän päätös pelkästään."

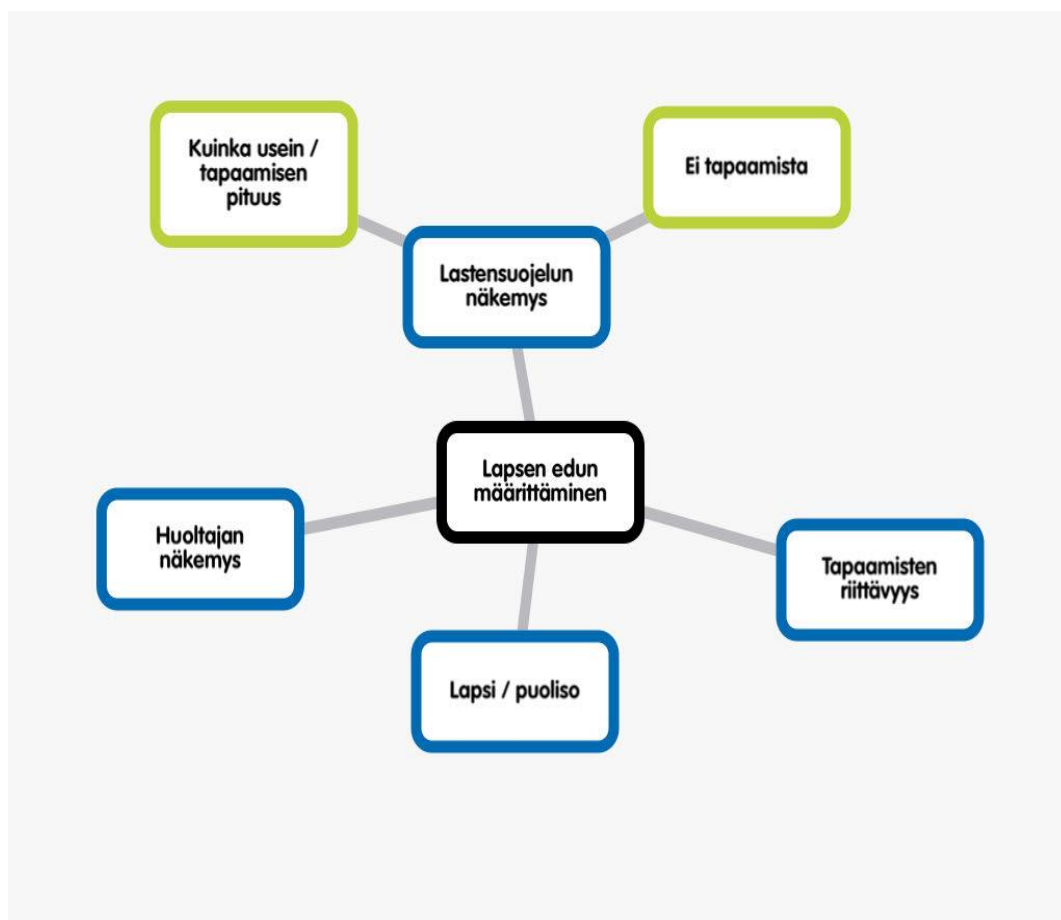
Tapaaminen vankilan ulkopuolella. Tämä teema esiintyi haastattelussa ikään kuin vain sivuhuomautuksena. Vanki voi - tätä tosin tapahtuu harvoin - päästä tapaamaan lastaan esimerkiksi lapsen sijoituspaikkaan. Tällöin ei ole kyse enää perhetapaamisesta, vaan saatetusta poistumisluvasta.

"Onhan saatettunakin käyty tapaamassa lapsia jossain kauempana. Ei oo mikään mahdoton mut aika harvinaista et lähdetään. Kyl ensisijaisesti yritetään et ne tapaamiset on täällä vankilassa, kun meillä on siihen olemassa tilat."

Vastauksissa esiintyy asioita, joista voi vetää yhteyden työssä käytettyyn teoriaan, (ks. luku 3). Siellä puhutaan esimerkiksi perhesuhteiden ylläpidon merkityksestä.

5.2 Lapsen edun määrittäminen

Kysyttäessä lapsen edun määrittämisestä ja toteutumisesta, saatiin seuraavanlaisia ilmauksia, joita on esitetty kuviossa 5.

Kuvio 5. Lapsen edun määrittäminen.

Lastensuojelun näkemys. Tämä teema esiintyi eniten aineistossa lapsen edun määrittelyyn liittyen. Tapaukset ovat aina yksilöllisiä, eikä jossain tapauksessa tehty ratkaisu sovi sellaisenaan toiseen tilanteeseen. Aina ei esimerkiksi ole mahdollista päätyä sellaiseen tilanteeseen, jossa lapsen edun mukaista olisi, että hän tapaa vanhempansa. Lastensuojelun työntekijöiden näkemyksillä on

merkitystä, koska heillä on tietoa ja mahdollisesti kokemusta perheen kanssa työskentelystä. Vankilan sosiaalityössä tehdään verkostoyhteistyötä esimerkiksi lastensuojelun ja lapsen mahdollisen sijoituspaikan kanssa. Lapsen sijoituspaikan kanssa pitää sopia mm. tapaamisen ajankohdasta.

”Jos on lastensuojelun asiakkuus, niin sit ollaan jo ehkä ennenkin oltu tekemisissä, sieltä on oltu yhteydessä. Mut viimeistään siinä vaiheessa, kun hakee perhetapaamista, niin aina pitäis varmistaa onko asiakkuutta ja on heillä ehkä mahdollisesti jotain näkemystä, onko tapaaminen lapsen edun mukaista. Ja sit sijoituspaikan kanssa järjestelyt, jos on sijoitettu, ne käytännön järjestelyt sitten.”

Ei tapaamista. Tämä teema liittyi tiiviisti edelliseen eli lastensuojelun näkemykseen. Aina lapsen etu ei ole se, että vanhempi saa tavata lastaan. Tässä voi tulla ristiriita lapsen edun ja sen välillä, että vankivanhempi haluaisi tavata lastaan. Lastensuojelu voi olla määritellyt, että tapaaminen ei ole lapsen edun mukaista. Asia on sama kuin ”siviilipuolella”. Tällöin tapaamista ei järjestetä.

”Siinä voi olla, että vanhempi täällä haluaa tapaamista ja sitten lastensuojelu sanoo, että ei ole lapsen/ lasten edun mukaista. Kyllähän tämmösiä tapauksia on joitakin ollu. Sit sitä ei voida järjestää. Kyllä me mennään sen lastensuojelun mukaan. Joo, ihan niin kuin siviilissä olevalla vanhemmalla voi olla ettei saa tavata lastaan, niin sama pätee täällä. Jos on rajoituksia.”

Kuinka usein/ tapaamisen pituus. Myös tämä teema liittyi lastensuojelun näkemykseen. Lastensuojelu voi määritellä myös, kuinka usein lapsi voi tavata vankilassa olevaa vanhempansa. Turun vankilassa perhetapaamisen maksimikesto on viisi tuntia. Se voi olla myös lyhyempi ensimmäisellä kerralla, esimerkiksi tunnin tai kaksi. Vaikka perhetapaaminen on valvoton tapaaminen, niin lastensuojelu voi edellyttää, että tapaamisessa on mukana vankilan sosiaalityön tekijä tai esimerkiksi lastensuojelun työntekijä. Näin varmistetaan

lapsen etu. Alaikäisellä lapsella pitää myös olla saattaja, joko oma vanhempi tai huoltajan kirjallisella luvalla esimerkiksi isovanhempi.

”Ja sit siihen et kuinka usein, että jos on määritelty sieltä lastensuojelun puolelta, että kuinka usein, onkse kerran kuukaudessa vai joka toinen kuukausi. Ja myöskin se tapaamisen pituus, kun se meidän maksimi tapaamisaika on se viis tuntia, niin se voidaan jossain tapauksessa vaikka aloittaa tunnista tai kahdesta, miten sitten katotaan. Niissä tapauksissa varsinkin jos ei oo kauheasti ollu siviilissä yhteydessä sen lapsen kanssa. Ja lisäksi se, että kun perhetapaaminen on valvottoman tapaaminen niin lastensuojelu voi edellyttää, että he - isä ja lapsi tai äiti ja lapsi - eivät saa valvomatta tavata, että sit siihen tulee joko joku meistä sossutyöntekijöistä tai joku ulkopuolinen valvomaan.”

Huoltajan näkemys. Huoltajan näkemys tuli aineistossa näkyviin toiseksi eniten heti lastensuojelun jälkeen. Lapsen edun määrittämisessä tärkeässä osassa on lastensuojelu, joka on ollut tekemisissä lapsen ja perheen kanssa. Heillä on usein paras näkemys lapsen tilanteesta. Lapsen kanssa asuvaa huoltajaa kuullaan myös jo sen takia, että lapsi ei yksin voi tulla vankilaan tapaamaan vanhempansa. Vanhemmalla, jonka luona lapsi asuu, on todennäköisesti hyvä käsitys lapsensa asioista ja näkemys tämän edusta.

”Paljonhan se määrittelee se sosiaalityö sieltä jos on lastensuojelun asiakkuus ni he sit tietysti tuntee sen lapsen tilanteen paremmin. Ja lapsihan ei voi tänne yksin tulla niin paljonhan kuunnellaan sitä vanhempaa kenen luona lapsi asuu ja hänen ajatuksiaan, miten hän sen näkee.”

Lapsi/ puoliso. Kolmantena aineistossa, kuitenkin enemmänkin vain yhtenä yksityiskohtana, tuli esiin kuka perhetapaamisiin tulee. Vanki saa siis päättää, tapaako hän vaimoaan ja lapsiaan vai ainoastaan vaimoaan. Vaihtoehtona on

myös, että lapsista on mukana tapaamisessa vain osa. Jos vanki tapaa esimerkiksi joka toisella tapaamisella vain vaimoaan/ miestänsä ja joka toisella tapaamisella lapsi on mukana, lapsi tapaa vankivanhempaansa kerran noin kahdessa kuukaudessa. Se voi lapsen kannalta olla liian harvoin.

”Eli kun perhetapaaminen on myönnetty niin, että siihen saa tulla puoliso ja lapsia, niin sehän on mahdollisuus saada kerran kuukaudessa. Vanki sitten päättää, haluaako hän tavata koko perhettä vai vain vaimoan tai vaikka vaimoa ja yhtä lasta. Hän päättää itse.”

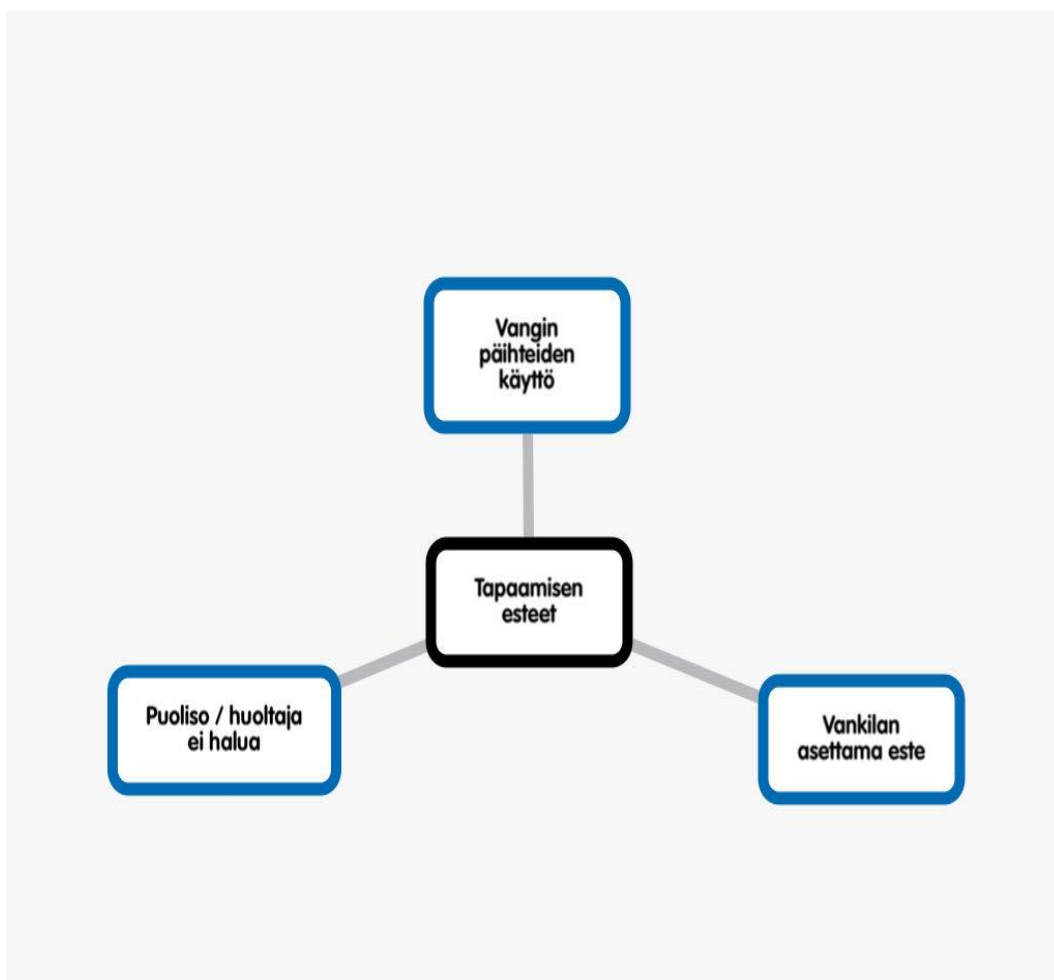
Tapaamisten riittävyys. Tapaamiskertojen riittävydestä kysyttäessä vastaus oli kaksijakoinen. Asia on taas tapauskohtainen. Vankilassa oleva vanhempi, useimmiten isä, on voinut olla hyvin tiiviisti mukana perheen ja lapsen elämässä. Jos sitten perhetapaamisia on kuukauden välein, se voi olla auttamattomasti liian vähän. Toisaalta vankilan kuukauden välein toistuvat perhetapaamiset voivat olla ihan riittävän usein, koska vanhempi ei välttämättä muutenkaan ole tavannut lastaan tätä useammin. Tämä teema esiintyi aineistossa myös, tosin ei ehkä yhtä näkyvästi kuin edelliset.

”Se on vähän vaikee sanoo. Jonkun kannalta ei varmaan oo. Jos on tosiaan silleen ollu, että vaikka isä on hyvinkin tiiviisti ollu siinä lapsen elämässä, että on vaikka joka päivä nähny ja ollu siinä samassa perheessä niin ei varmaankaan riittävästi mutta jos ei oo muutenkaan tavannut siviilissä kuin jossain tapaamisissa niin se voi olla ihan riittävästi.”

Tässä osiossa aineisto linkittyi parhaiten teoriaosuuteen, kuten lastensuojelun ja lapsen oikeuksien keskeisiin periaatteisiin sekä sosiaalihuoltolakiin (ks. luku 3). Aineiston perusteella voisi päätellä, että lapsen etua määritellään ja se toteutuu melko hyvin.

5.3 Esteet tapaamiselle

Työntekijöiltä kysyttiin myös asioita, jotka voivat estää tapaamisen. Ne on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6. Tapaamisen esteet.

Vangin päihteiden käyttö. Kysyttäessä tapaamisen esteistä, jotka johtuisivat vangista, teemoista nousi esiin eniten päihitteettömyys, jota kaikki vangit eivät pysty noudattamaan. Tapaaminen ei saa myöskään olla uhka laitosturvallisuudelle. Tätä asiaa ei tosin käsitelty sen enempää.

"No mä en tiä esteenä, mutta vangilta edellytetään päihteettömyyttä mutta kaikki ei siihen pysty. Ja sitten tapaaminen ei saa olla uhka laitosturvallisuudelle."

Puoliso/ huoltaja ei halua. Toiseksi eniten aineistossa korostui puolison asettama este. Lapsen siviilissä olevalla huoltajalla on mahdollisuus estää lasta tapaamasta vankilassa olevaa vanhempaansa. Lasta voidaan joskus käyttää vanhempien välissä pelinappulana, kuten tapahtuu myös vanhempien välillä, joista kumpikaan ei ole vankilassa esimerkiksi riitaisen avioeron yhteydessä.

"Puolisollahan on siinä mielessä valta, että jos hän katsoo, että hän ei halua, että lapsi tänne tulee, hän ei silloin myöskään anna lupaa kenenkään muun tulla lapsen kanssa, koska siihen vaaditaan se kirjallinen lupa. Siviilissä oleva päättää, tuleeko lapsi vai ei."

"Jos vanhemmilla on kovin riitaiset välit, niin ihan niin kuin siviilissäkin, sielläkin joskus lasta käytetään pelinappulana, ettei anneta tavata toista vanhempaa. Samalla tavalla voi täällä käyttää, ei vaan halua antaa lasta tänne."

Vankilan asettama este. Tämäkin teema aineistossa esiintyi, mutta vain vähäisesti. Syitä esteille, joita vankila asettaisi vangin puolison / saattajan tulemiselle tapaamiseen, mainittiin päihtymystila tapaamiseen tullessa tai yritys salakuljettaa kiellettyjä aineita tai esineitä, mutta tällaista ei ollut heidän urallaan tapahtunut. Teoreettisena mahdollisuutena esteeksi mainittiin lähestymiskielto vangin ja lapsen huoltajan välillä. Tällaisessa tapauksessa olisi kuitenkin jo aiemmin ryhdytty hakemaan muuta saattajaa.

"Jos se ei halua tulla. Mutta ei tule mieleen tapausta, että olis kielletty tapaaminen sen takia, ettei esim. lapsen äiti voisi tulla. Semmonen teoreettinen mahdollisuus tietysti on, että on lähestymiskielto. Sithän yleensä se äiti ei edes halua tulla ja sit ruvetaan jo heti alkuun hakemaan jotain muuta saattajaa. Mut

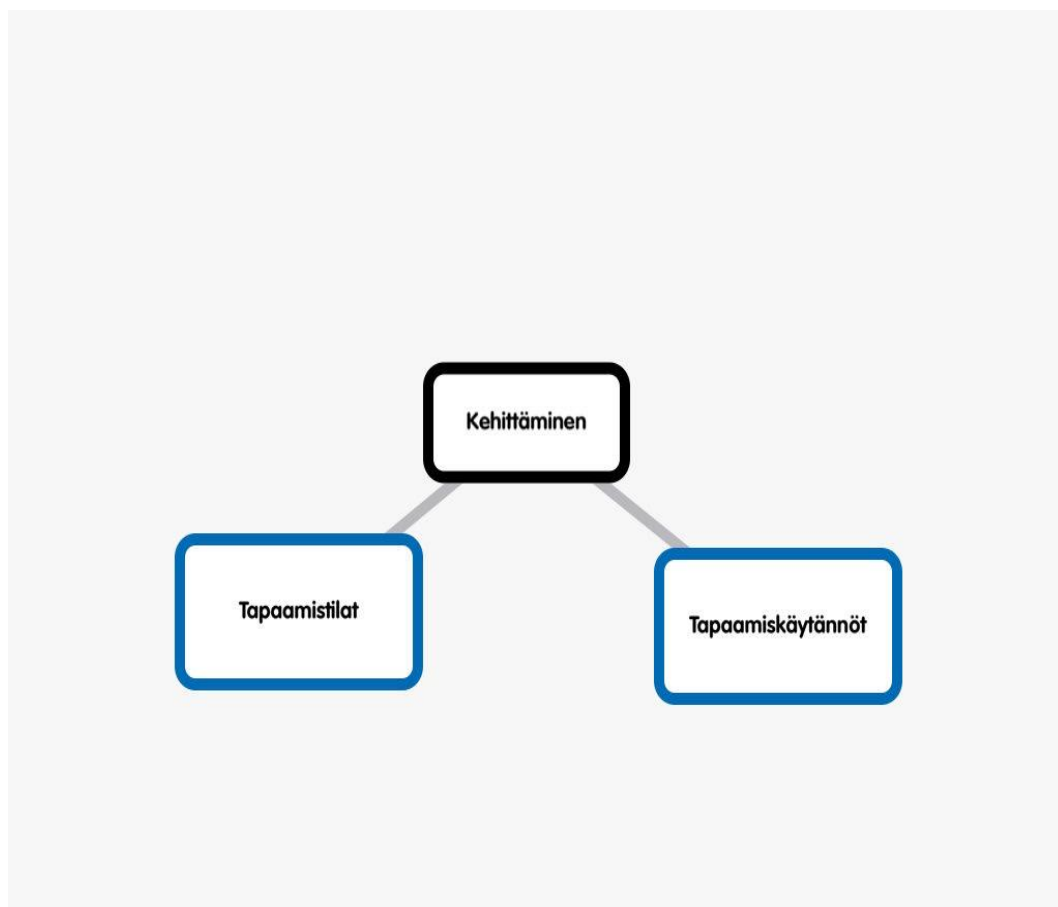
semmosta, että äiti on halukas tulemaan, mutta vankila estäis, ni ei oo.

”Tietty semmonen vois olla, että ois joskus vaikka yrittäny salakuljettaa jotain tai muuta ni silloin se ehkä vois olla mut ei oo tullu vastaa. Tai sit jos tapaamiseen tullessa koira merkkää tai tulee päihtyneenä.”

Tässä osiossa vastaukset liittyvät enemmän vankeuteen ja siihen liittyvään lainsäädäntöön ja kontrolliin (ks. luku 2). Voisi myös ajatella näiden asioiden olevan sellaisia, jotka vaikuttavat lapsen etuun mutta joihin vankila tai työntekijät eivät voi suoraan vaikuttaa.

5.4 Kehittäminen

Kuviosta 7 näkyy, mitä kehitettävää työntekijöiden mielestä voisi olla liittyen Turun vankilan perhetapaamisiin. Aineistossa tuli esiin kaksi teemaa yhtä paljon, tapaamistilat ja tapaamiskäytännöt.

Kuvio 7. Kehittäminen.

Tapaamistilat. Turun vankilan tapaamistiloissa voisi olla parantamista. Kesällä tilat ovat kuumat. Perhetapaamistila on pienen yksiön kokoinen ja jos perhe on suuri, tila on liian pieni. Tämä vielä korostuu, jos käydään perheneuvottelua ja vankilan työntekijöitä on mukana. Pienille lapsille tilassa riittää puuhaa paremmin kuin isommille.

"Minusta ne on, niinku semmonen pieni yksiö. Ainut vaan, että kesällä siellä on tosi kuuma. Aika pieni yksiö se on, varsinkin jos on vähän isompia lapsia. Pienille ehkä riittää tekemistä, mutta isommat ehkä vaan istuskelee ja juttelee. Sit on tietysti se, että vois olla erikokoisia tiloja, koska jotkut perheet on aika suuria ja happi

loppuu jos siel on kauheesti ihmisiä. Varsinkin jos on perheneuvottelu ja sit siinä on niitä vankilaviranomaisia pari kappaletta ni sit on aika täyttä.”

Tapaamiskäytännöt. Tapaamiskäytäntöjen kehittämisestä kysyttäessä esiin nousi ajatus useammista tapaamisista parempana käytäntönä verrattuna nykyiseen, mutta tässä oli myös kaksi puolta. Joillekin perheille useammin tapaaminen voi aiheuttaa hankaluuksia käytännön järjestelyissä, jos huoltaja joutuu olemaan pois työstä tapaamisen takia. Lapsi taas voi joutua olemaan pois koulusta tai päivähoidosta.

”Jossain vankiloissa on kaksi kertaa kuussa, mutta se on lyhyempi aika. Mutta se voi olla aika lähteminen sille perheelle jos on koulusta tai päivähoidosta tai työstä pois. Voi olla helpompikin se kerran kuussa. Avolaitoksissa on ihan eri, siellä on paljon pidemmät ne.”

Tapaamisia ei helposti pysty useammin järjestämään tilojen määrästä johtuen. Perhetapaamistiloja on kaksi ja tapaamisia, joissa on lapsi mukana, on melko paljon. Vankeja pitää kohdella tasapuolisesti eli kaikkien pitäisi saada suurin piirtein yhtä usein tapaamisia.

”Meillä on kaksi perhetapaamistilaa ja se on aika tasapuolista sitten, jos se on kerran kuukaudessa. Millä senkin sit perustelis jos olis useammin. Ei meillä riittäis tilat. Perhetapaamisia missä lapset on mukana, on aika paljon jos miettii kokonaisuutena kaikkia perhetapaamisia.”

Tämän osion vastauksissa ei ollut paljon yhtymäkohtia teoriaosuuteen. Kysymyksellä haettiin tosin vain käytännön parannus-/kehittämisehdotuksia.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten lapsen ja vankivanhemman valvomattomissa tapaamisissa eli perhetapaamisissa ja niiden järjestämisessä pyritään huomioimaan lapsen etu ja miten se työntekijöiden mielestä toteutuu. Tarkoitus oli myös avata, mitä perhetyö vankilassa on.

Tutkimuksen aineisto kerättiin haastattelulla, joka tehtiin henkilöstön edustajille ja tarkemmin vielä sosiaalityön tiimin kolmelle työntekijälle. Haastattelu tehtiin heinäkuussa 2017. Haastateltavat valittiin sillä perusteella, että heillä on paras tieto ja kokemus käsiteltävästä asiasta. Haastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna, jotta saataisiin mahdollisimman kattava näkemys asiantuntijoilta.

Tutkimus valottaa osaltaan vankilassa tehtävää sosiaali- ja perhetyötä. Tämä olikin eräs tutkimustehtävistä. Lapsen edun toteutumisesta ja huomioimisesta vankilan perhetapaamisissa voi tulosten perusteella todeta, että ne toteutuvat hyvin suhteessa niihin tilanteisiin, joissa ollaan. Jokainen tapaus on yksilöllinen ja jokainen tapaus käsitellään mahdollisimman hyvin. Resursseja vankilalla voisi olla esimerkiksi tilojen suhteen enemmän, mutta tämä ei lopulta ole kovin iso kysymys.

Tulosten perusteella voidaan sanoa, että lapsen etu on aina tapauskohtaista ja sitä määritellään sekä lastensuojelun että lapsen huoltajan taholta. Useimmiten se toteutuu hyvin. Vankilan sosiaalityö tekee yhteistyötä molempien tahojen kanssa. Lapsen huoltajalla on usein hyvä näkemys siitä, mikä on lapselle hyväksi ja hänen mielipiteensä huomioidaan. Joskus lastensuojelun näkemys on, että lapsen ei tule tavata vankilassa olevaa vanhempaansa. Tällöin se on siinä tilanteessa lapsen edun kannalta paras vaihtoehto. Lastensuojelu voi myös määritellä kuinka usein tai miten pitkiä tapaamiset voivat olla.

Vanki voi tavata perhetapaamisessa puolisoaan ja lastaan tai pelkästään puolisoaan. Mahdollista on myös, että tapaamisessa on puoliso ja vain osa

lapsista. Tästä seuraa se, että koska perhetapaamisen voi saada noin kerran kuukaudessa, tapaamisten väli voi olla melko pitkä lapselle. Näin käy, jos vanki tapaa esimerkiksi joka toinen kerta vain puolisoaan ja joka toinen kerta lapsi on mukana. Jos taas lapsi ei ole siviilissäkään tavannut vanhempansa useammin, lapsi ei koe sitä niin isona asiana kuin jos vankivanhempi on ennen vankeutta ollut päivittäin lapsen elämässä.

Vangin päihteiden käyttö vankeusaikana estää tapaamiset. Tähän pyritään vaikuttamaan valvonnalla. Kaikki vangit eivät pysty tätä noudattamaan. Joskus lasta käytetään pelinappulana riitaisissa parisuhteissa. Tällöin siviilissä oleva vanhempi voi estää lasta tapaamasta vankilassa olevaa vanhempansa, ja tämä ei välttämättä ole lapsen kannalta hyvä asia. Tähän kuitenkin vankilan työntekijällä on rajallinen vaikutusmahdollisuus.

Aloite perhetapaamisiin tulee vangilta, joten sillä on iso merkitys. Jos tätä aloitetta ei tule, ei tapaamisiakaan aleta järjestää huolimatta siitä, että ne olisivat lapsen edun mukaisia. Rangaistusajan suunnitelmaan kirjattu vanhemmuuden tukeminen tai vastaava huomioi myös lapsen etua.

Joissain tapauksissa lapsen ja vankivanhemman tapaaminen mahdollistuu siten, että vanki siirretään tapaamista varten toiseen laitokseen lähemmäs lasta. Vangin sijoittelussa yritetään lähtökohtaisesti huomioida kohtuullinen mahdollisuus mm. perhesuhteiden ylläpitämiseen.

Ensimmäisessä tapaamisessa pyritään siihen, että ainakin tapaamisen alussa mukana olisi esimerkiksi vankilan sosiaalityöntekijä varmistamassa, että kaikki sujuu hyvin. Näin myös tapaajalla on mahdollista kysellä vankilan käytänteistä. Työntekijällä on samalla mahdollisuus tavata lapsi ja perheen toinen vanhempi, yleensä äiti. Siten perhetyötä on helpompi jatkaa vangin kanssa.

Tutkimus koskee Turun vankilassa tehtävää työtä eikä sitä sellaisenaan voi yleistää muihin vankiloihin. Työtä kuitenkin tehdään samojen periaatteiden ja

lakien mukaan myös muissa vankiloissa, joten yhtäläisyyksiä niihin varmasti löytyy.

Tutkimuksen validiudella eli pätevyydellä tarkoitetaan mm. sitä, että tutkimusmenetelmällä on kyky mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata (Hirsjärvi ym. 1997, 231). Haastattelussa vastauksissa tuli esille sellaisia ajatuksia, joista saatiin vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimusta voidaan siis pitää validina.

Tutkimuksen eettisyys on myös huomioitu. Tutkimuksessa aineistoa kerättiin vain henkilökunnalta. Vankien yksityisyydensuoja ei siis vaarantunut, koska heitä ei haastateltu. Vastauksia voidaan pitää luotettavana koska haastateltavat ovat oman alansa asiantuntijoita. Haastattelutilanteessa pystyttiin myös varmistamaan, että haastateltavat ovat ymmärtäneet kysymykset siten kuin haastattelija on tarkoittanut.

Tutkittavat henkilöt osallistuivat tutkimukseen ammatillisen roolinsa yksittäisinä edustajina. Nimettömyys tutkimusjulkaisussa ei kuitenkaan välttämättä estä tunnistamista niiden piirissä, jotka tuntevat tutkimuskohteena olevan yksikön tai organisaation eli tässä tapauksessa Turun vankilan toimintaa. Tutkimusjulkaisussa on pyritty yksittäisiä tutkittavia ja tutkimuskohteita kunnioittavaan kirjoitustapaan. Kaikkia tietoja käsiteltiin luottamuksellisesti. Aineistoa säilytettiin huolellisesti ja se hävitettiin tutkimuksen valmistuttua.

7 POHDINTA

Opinnäytetyön idea sai alkunsa jo tammi-helmikuussa 2016 kun olin työharjoittelujaksolla Psykiatrisen vankisairaalan Turun yksikössä, joka sijaitsee Turun vankilan yhteydessä. Aihe ei tuolloin vielä ollut selvä muuten kuin, että se liittyy vankilaan.

Keväällä 2016 tiedustelin silloiselta Turun vankilan apulaisjohtajalta mahdollisuutta tehdä opinnäytetyö Turun vankilaan liittyen. Hän ehdotti, että hakisin kesätöihin vartijaksi, jotta saisin paremman kuvan vankilan toiminnasta ja vankeinhoidosta. Pääsin kesätöihin ja olen työskennellyt Turun vankilassa myös kesän ja syksyn 2017. Tänä aikana olen käynyt lukemattomia keskusteluja aiheeseen ja ylipäättään vankeinhoitoon liittyen niin valvonta- kuin kks- (kuntoutus, koulutus, sosiaalityö) sektorin henkilöstön edustajien kanssa.

Aihe tarkentui syksyllä 2016 harjoittelun aikana Turun vankilassa henkilökunnan kanssa käytyjen keskustelujen perusteella. Tutkimuslupaa hain keväällä 2017 ja haastattelu toteutettiin heinäkuussa 2017. Aihe tarkentui vielä perhetyöhön ja edelleen perhetapaamisiin Turun vankilassa.

Koin aiheen tärkeäksi ja halusin kuulla nimenomaan henkilökunnan ajatuksia siitä. Vankien ja heidän omaistensa näkökulma on luonnollisesti erilainen.

Tutkimuksesta olisi saanut monipuolisemman haastattelemalla myös valvontahenkilökuntaa ja esimiehiä, jotka tekevät omalta osaltaan päätöksen esimerkiksi tapaamisen myöntämisestä. Näin olikin alun perin tarkoitus tehdä, mutta aika ei riittänyt tähän. Jatkotutkimuksena voisi aihetta käsitellä myös vankien ja valvontahenkilökunnan näkökulmasta. Myös lasten kuuleminen voisi olla jatkotutkimuksen arvoinen.

Teoriaosassa käytetty kirjallisuus on mielestäni relevanttia. Tulokset linkittyvät kirjallisuuteen. Aihetta olisi tosin voinut käsitellä laajemminkin. Haastatteluun tekemiäni kysymyksiä olisi voinut miettiä tarkemmin, mutta ne toimivat kuitenkin

kohtuullisen hyvin keskustelun pohjana ja tarkentavia lisäkysymyksiä tuli haastattelun aikana.

LÄHTEET

Enroos, R. 2008. Vankila lapsuudessa – lapset vankilassa. Tutkimus lapsista, joiden elämää äidin vankeus värittää. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 1/2008. Tampereen yliopiston sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos.

Genty, P. 2002. Damage to Family Relationships as a Collateral Consequence of Parental Incarceration. Fordham Urban Law Journal. Volume 30. Number 5. The Berkeley Electronic Press.

Heinonen, H. 2014. Mitä lapsen etu tarkoittaa? Kirjoitus Lastensuojelun keskusliiton blogissa 15.1.2014. Viitattu 1.9.2017. <https://www.lskl.fi/blogi/mita-lapsen-etu-tarkoittaa/>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. Helsinki. Tammi.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä - Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä. Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Kriminaalihuollon tukisäätiö 2017. Perheleirille hakeminen. Viitattu 19.9.2017. http://www.krits.fi/fin/palvelut/ehja_perhe_-toiminta/perheleirille_hakeminen/

L13.4.2007/417. Lastensuojelulaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 14.9.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P1>

L767/2005. Vankeuslaki. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050767>

L1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 14.9.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301#Pidp451956224>

Lappi-Seppälä, T. 2006. Rikollisuus ja kriminaalipolitiikka. Helsinki. Yliopistopaino.

Myhrberg, P. 2012. Vankeuden täytäntöönpano. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Myhrberg, P. 2007. Vangin asema ja valvonta. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen oppikirja. Juvenes Print.

Portti vapauteen 2017. Turun vankila. Viitattu 19.9.2017. http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/tapaajan_opas/turun_vankila

- Rikosseuraamuslaitos 2011. Rikosseuraamuslaitoksen strategia 2011-2020. Viitattu 24.9.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/risenasiakirjoja/6A3hglF5q/Risen_strategia_2011-2020.pdf
- Rikosseuraamuslaitos 2013a. Lapsi- ja perhetyön linjaukset. Viitattu 6.9.2017. http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/6G5krDHMF/Lapsi-_ja_perhetyon_periaatteet_.pdf
- Rikosseuraamuslaitos 2013b. Perheleiri. Viitattu 18.9.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/taytantonpano/toiminnot/muusosiaalinenkuntoutus/perheleiri.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2017a. Viitattu 11.9.2017 <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2017b. Rikosseuraamuslaitos. Viitattu 7.9.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2017c. Organisaatio. Viitattu 11.9.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/rikosseuraamuslaitos/organisaatio.html>
- Rikosseuraamuslaitos 2017d. Turun vankila. Viitattu 7.9.2017. <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjayhteystiedot/vankilat/turunvankila.html>
- Rönkkö, L., Rytönen, T. 2010. Monisäikeinen perhetyö. WSOYpro Oy. Helsinki.
- THL. 2016. Vanhemman vankeusrangaistus. Lastensuojelun käsikirja. Viitattu 1.9.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/vanhemman-vankeusrangaistus>
- Tilastokeskus 2017. Perhe. Viitattu 1.6.2017. <http://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html>
- Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Unicef 2017a. Mikä on lapsen oikeuksien sopimus? Viitattu 12.9.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/mika-on-lapsen-oikeuksien-sopimus/>
- Unicef 2017b. Yleissopimus lasten oikeuksista. Viitattu 12.9.2017. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Vuori, J., Nätkin, R. 2007. Perhetyön tieto. Vastapaino. Tampere.

Väestöliitto 2017. Lapsen etu. Viitattu 11.9.2017.
[http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-
ja_avoliiton_lakitieto/lapsen_etu/](http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/avio-ja_avoliiton_lakitieto/lapsen_etu/)

LIITE 1

Haastattelukysymykset

1. Mitä työtä tehdään lapsen ja vangin tapaamisen järjestämiseksi? Kenen aloitteesta?
2. Minkä ikäisiä lapsia tapaamisissa käy?
3. Miten rangaistusajan suunnitelmassa on huomioitu lapsinäkökulma?
4. Millaista verkostoyhteistyötä teette vankilan ulkopuolisten (viranomaisten) kanssa liittyen perhetyöhön/tapaamisiin?
5. Miten määrittelisitte lapsen edun vankeinhoidossa /omassa työssänne? Miten se toteutuu?
6. Voiko lapsen edun ja vanhemman oikeuden tavata lastaan, välillä olla ristiriitaa? Miten tai millaista?
7. Onko tapaamisia riittävästi lapsen kannalta?
8. Minkälaiset asiat voivat estää tapaamisen?
9. Ovatko tapaamistilat riittävän hyvät lapsen kannalta? Miten niitä voisi parantaa?
10. Miten tapaamiskäytäntöjä voisi kehittää paremmaksi lapsen edun kannalta?